

Iñaki Madinabeitia Elorza Joxe

*Eskoriatza,
Gipuzkoa
(1946)*

Aurkibidea

Biografia

Iñaki Madinabeitia Elorza, etxekoentzat "Joxe". Eskoriatzako Mendiola elizateko Areano baserrian jaioa, 12 anai-arrebetan gazteena. Aita bertakoa zuen eta ama Oñatiko Araatz auzokoa. Udaleko zinegotzi eta eskola profesionaleko irakasle izan zen. Mendiola elizateari eta batez ere bertako jaiak diren San Juanei buruzko hainbat kontu kontatu zizkigun.

Zintak

ESK-094

- **Proiektua:** Eskoriatzako ohiturak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Odria, Haizea
- **Data:** 2021-05-18
- **Iraupena:** 90 min
- **Euskarria:** Bideo digitala
- **Kodifikatzailea:** Odria, Haizea

Pasarteak

1. Garai bateko familia handiak

- **Erref:** ESK-094/005
- **Iraupena:** 0:01:31. **Hasi:** 00:04:41. **Bukatu:** 00:06:12
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskolara herritik kanpo
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Familia eredu desberdinak

Laburpena:

Iñakiren 7 anai-arreba fraide/moja izan ziren eta azkar atera ziren etxetik kanpora ikasketak egitera. Areano baserrian ohitura zuten ospiziotik mutikoren bat etxean hartzeko, Mendiolako etxe gehienetan bezala. Bertan bizi eta baserriko lanetan laguntzen zuten urte askoan, ezkontzen ziren arte normalean.

2. Areano baserriaren bilakaera

- **Erref:** ESK-094/006
- **Iraupena:** 0:02:21. **Hasi:** 00:06:12. **Bukatu:** 00:08:33
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriaren historia eta kokalekua

Laburpena:

Areano baserria asko aldatu da. Azken 300 urtean bi familia bizi izan ziren bertan. 70-80ko hamarkadan beste familiak baserria utzi zuen eta gainera etxea oso egoera txarrean zegoenez, guztiz berriztu zuten. Animaliak kendu eta zati batean landetxea egin zuten.

3. Soroko lanak urteko sasoi bakoitzean

- **Erref:** ESK-094/008
- **Iraupena:** 0:02:56. **Hasi:** 00:08:48. **Bukatu:** 00:11:44
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baratzea eta soroa
- Baserria » Baserriko lanak » Lurra lantzea

- Baserria » Baserriko lanak » Garia
- Baserria » Baserriko lanak » Artoa

Laburpena:

Soroak txandaka lantzen ziren. Zer landatzen zen urteko sasoi bakoitzean.

4. "Gari-afaria"

- **Erref:** ESK-094/009
- **Iraupena:** 0:01:54. **Hasi:** 00:11:44. **Bukatu:** 00:13:38
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Jai-giroa » Etxe barruko ospakizunak
- Baserria » Baserriko lanak » Garia
- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa

Laburpena:

Garia erein ondoren, "gari-afaria" egiten zen. Afari berezia izan ohi zen. Urtean zehar gariarekin lagundu zuten auzokideak ere gonbidatzen ziren.

5. Areano baserrian zeukaten ganadua

- **Erref:** ESK-094/010
- **Iraupena:** 0:02:03. **Hasi:** 00:13:38. **Bukatu:** 00:15:41
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak

Laburpena:

Baserrian izan zituzten animaliak: idiak, behiak, astoa, txerria, untxiak, oiloak... Beranduago ardi gutxi batzuk izan zituzten.

6. Aretxabaletara esnea saltzera

- **Erref:** ESK-094/011
- **Iraupena:** 0:01:20. **Hasi:** 00:15:41. **Bukatu:** 00:17:01
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, erostera
- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua

Laburpena:

Baserrian behiak zituzten eta esnea etxerik-etxe saltzen zuten Aretxabaletan.

7. Aretxabaletarekin harreman gehiago, Eskoriatzarekin baino

- **Erref:** ESK-094/012
- **Iraupena:** 0:01:09. **Hasi:** 00:17:01. **Bukatu:** 00:18:10
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Inguruko herriak eta auzoak
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Udala
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Auzoak

Laburpena:

Nahiz eta Mendiola Eskoriatzako elizatea izan, harreman gehiago izan dute beti Aretxabaletarekin. Adibide bezala, Mendiolara errepidea egiteko kudeaketa aipatzen du.

8. Mendiola auzoaren bilakera

- **Erref:** ESK-094/013
- **Iraupena:** 0:03:45. **Hasi:** 00:18:10. **Bukatu:** 00:21:55
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Goi mailako ikasketak
- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Baserria vs. Kalea
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Auzoak

Laburpena:

Iñaki txikia zenean Mendiola nolakoa zen. 70. hamarkadan izan zuen aldaketa handiena. Baserrien gainbehera hasi zen, gazteak fabriketara joan ziren lanera... Gaztainondo eta pagoak kendu eta pinua sartu zen. Bidea egiteak ere bizimodua kalean gehiago egitea ekarri zuen. Familiak seme-alaba gutxiago izaten hasi ziren. Iñaki txikia zela, eskola ezarri zen Mendiolan eta bertako apaizak nahiz Arrasateko Jose Maria Arizmendiarrietak ('Mondragón Corporación Cooperativa' -ren sortzailea) lan handia egin zuen gaztetxoak eskola profesionalera joatera animatuz. Guzti honek ere Mendiolako egoera goitik behera aldatu zuen.

9. Mendiolako eskolan euskara galarazita

- **Erref:** ESK-094/014
- **Iraupena:** 0:02:49. **Hasi:** 00:21:55. **Bukatu:** 00:24:44
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Euskara eta politika
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Elizarekin lotutako pertsonak

Laburpena:

Adin desberdinetako 15-20 ume egotera iritsi ziren Mendiolako eskolan. Apaiza zuten maisu. Garai horretan gazteleraz hitz egitera derrigortuta zeuden eta izugarritzko trauma izan zen beraientzat. Euskaraz hitz egiteagatik zigorrak izaten ziren. Goizean goiz, eskolara joan aurretik, meza-mutil eginkizunetan ibiltzen zen egunero.

10. Domekak Mendiolan

- **Erref:** ESK-094/015
- **Iraupena:** 0:01:01. **Hasi:** 00:24:44. **Bukatu:** 00:25:45

- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Umetako kontuak
- Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Elizkizunak eta otoitzak
- Familia eta harremanak » Herriko giroa

Laburpena:

Domekak oso garrantzitsuak izaten ziren Mendiolan. Denak joaten ziren mezetara, arratsaldetan neska-mutilek dotrina izaten zuten eta ondoren bezperak izaten ziren. Gero umeak gauerdia arte jolasean ibiltzen ziren.

11. Mendiola eta Aria auzoen arteko ezberdintasunak

- **Erref:** ESK-094/016
- **Iraupena:** 0:01:24. **Hasi:** 00:25:45. **Bukatu:** 00:27:09
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Eraikuntzak eta azpiegiturak
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Auzoak

Laburpena:

Mendiolako patroia San Juan Bautista da. Mendiola eta Aria auzoei buruz. Mendiola "aberatsagoa" zen: errota eta burdinola zeuzkan, animalia gehiago eta parrokia ere bertan eraiki zen. Indar handiagoa zuenez, azkenean dena Mendiola deitzera pasa zen.

12. Mendiolako errota eta burdinola

- **Erref:** ESK-094/018
- **Iraupena:** 0:02:15. **Hasi:** 00:27:21. **Bukatu:** 00:29:36
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Eraikuntzak eta azpiegiturak
- Baserria » Baserriko lanak » Errota
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Auzoak

Laburpena:

Bi errota egon ziren Mendiolan. Olaben baserriaren gainaldean iturria dago (garai batean Aretxabaletako herriak handik hartzen zuen ura) eta hortxe egon zen errota bat. Hura zahartu zenean, beheago beste bat egin zen, "Errotazaharra" izenez ezaguna. Olaben baserria dagoen lekuan errotaz gain burdinola ere egon zen. Bolinaga baserrian ere bazen errota bat (izatez Aretxabaletako Areantza auzoari dagokio baina parrokia bezala beti Mendiola izan da).

13. Mendiolako burdinola eta ikatza

- **Erref:** ESK-094/019
- **Iraupena:** 0:01:23. **Hasi:** 00:29:36. **Bukatu:** 00:30:59
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Antzinako lanbideak » Ikazkinak eta txondorrak
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Eraikuntzak eta azpiegiturak

Laburpena:

Mendiolako burdinolan baserriko tresnak egiteko burdina lantzen zen batez ere. Harrikatza kanpotik ekartzen zen, bertan ez zegoen askorik. Egur-ikatz berriz asko egiten zen. Iñakiren anaia zaharrenak ikazkinak izan ziren. Aretxabaletako fundizioak ere bertako ikatz asko erabiltzen zuen

14. Ikazkintza eta txondorrak

- **Erref:** ESK-094/020
- **Iraupena:** 0:04:37. **Hasi:** 00:30:59. **Bukatu:** 00:35:36
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Antzinako lanbideak » Ikazkinak eta txondorrak

Laburpena:

Iñakiren anaia nagusia ikazkintzan aritzen zen. Txondorra nola egiten zen azaltzen du. Duela urte batzuk txondor txiki bat egin zuten eta bizilagun batek usainarengatik asmatu zuen norbait txondorra egiten ari zela. Txondor handi batean prozesu guztia egiteak 15 egunetik gora iraun dezake. Eguraldiak eragina izaten du. 50. hamarkada izan zen ikazkintzaren garai gorenena. Txondorrak neguan egiten ziren.

15. Txondorrarekin batera ikazkinaren txabola eraiki behar

- **Erref:** ESK-094/022
- **Iraupena:** 0:03:21. **Hasi:** 00:36:00. **Bukatu:** 00:39:21
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Antzinako lanbideak » Ikazkinak eta txondorrak

Laburpena:

Txondorra nola egiten zen azaltzen du. Honekin batera txabola ere egiten zen, gaez txondorra zaindu behar baitzen.

16. Txondorra nola pizten zen

- **Erref:** ESK-094/023
- **Iraupena:** 0:02:22. **Hasi:** 00:39:21. **Bukatu:** 00:41:43
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Antzinako lanbideak » Ikazkinak eta txondorrak

Laburpena:

Txondorra pizteko, alboan txingarra egiten zen eta tximiniatik goitik behera sartzen zen. Gero zuloa tapatu eta ikatz egosten hasten zen. Alboetan zuloak eginda kontrolatzen zen prozesua. Kearen kolorea ere garrantzitsua zen; oso urdina ateratzen bazen, ikatz egosi beharrean erretzen ari zela esan nahi zuen.

17. Ikatza prest zegoela jakiteko adierazleak

- **Erref:** ESK-094/024
- **Iraupena:** 0:02:52. **Hasi:** 00:41:43. **Bukatu:** 00:44:35
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Antzinako lanbideak » Ikazkinak eta txondorrak

Laburpena:

Ikatza egosten amaitu zela jakiteko, hainbat adierazletan jartzen zen arreta: txondorraren bolumena txikitu egiten zen; gainetik botatako lurraren kolorea ilundu egiten zen; kearen kolorea eta usaina. Ikatza nola ateratzen zen. Iturriren bat gertu egotea komenigarria izaten zen

18. Anaia ikazkinaren inguruko anekdotak

- **Erref:** ESK-094/029
- **Iraupena:** 0:02:13. **Hasi:** 00:47:06. **Bukatu:** 00:49:19
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Antzinako lanbideak » Ikazkinak eta txondorrak
- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak

Laburpena:

Egurra zegoen lekutik hurbil egiten zen txondorra. Batzuetan 2-3 txondor batera ere egin ohi ziren. Mutikoen zeregina izaten zen ikazkinei bazkaria eramatea. Arrebari gertatutako anekdota. Anaia ikazkinaren komeriak bazkariarekin.

19. Garai batean Mendiolan gazte asko

- **Erref:** ESK-094/031
- **Iraupena:** 0:02:51. **Hasi:** 00:49:46. **Bukatu:** 00:52:37
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Auzokoen arteko harremana
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Gaztetako ibilerak
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Auzoak

Laburpena:

Garai batean Mendiolan ume eta gazte asko zeuden. Beste auzoko gazteei egiten zizkieten bihurrikeriak

20. Inguruko auzoetako mutikoekin borrokan

- **Erref:** ESK-094/033
- **Iraupena:** 0:03:08. **Hasi:** 00:52:45. **Bukatu:** 00:55:53
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Auzokoen arteko harremana
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Umetako kontuak
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Auzoak

Laburpena:

Bailarara marianistak etorri ziren eta komentua zabaldu zuten. Mendiolarrek erraztasun guztiak eman zizkieten bertatik ura hartzeko. Ordainetan, marianistek bailarako umeentzako eskola ipini zuten. Eskolatik atera orduko, auzoetako mutikoak elkarri harrika aritzen ziren.

21. Umetako jolasak

- **Erref:** ESK-094/034
- **Iraupena:** 0:04:03. **Hasi:** 00:55:53. **Bukatu:** 00:59:56
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Jolasak

Laburpena:

Umetako jolasak: "Tres Navíos-ka". Txirikiletan. Miruka. Marroka. Normalean neskek eta mutilek elkarrekin jolasten zuten. Etxetxoka. Futbola eta pilota.

22. San Juan jaien garrantzia Mendiolan

- **Erref:** ESK-094/035
- **Iraupena:** 0:00:54. **Hasi:** 00:59:56. **Bukatu:** 01:00:50
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Jai-giroa » San Juan
- Ohiturak eta bizimodua
- Aisia » Jai-giroa » Auzoko ospakizunak

Laburpena:

San Juanak Mendiolan oso garrantzitsuak izan dira beti. Gonbidatu asko etortzen ziren baserri bakoitzera.

23. San Juanetan tantaia jasotzearen ohitura I

- **Erref:** ESK-094/036
- **Iraupena:** 0:06:21. **Hasi:** 01:00:50. **Bukatu:** 01:07:11
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua
- Aisia » Jai-giroa » Auzoko ospakizunak
- Natura » Flora
- Aisia » Jai-giroa » San Juan

Laburpena:

San Juanetan tantaia jasotzearen ohitura: nolakoa izan behar zuen, nola bota eta ekartzen zen, puntan zer ipintzen zen, nola jasotzen zen. Kuku-fracaren garrantzia. Tantaia "lapurtu" egiten zen. Jabeekin egoten ziren hika-miak.

24. San Juan goizeko ohiturak: ira, sendorrak eta gurutzeak

- **Erref:** ESK-094/037
- **Iraupena:** 0:02:25. **Hasi:** 01:07:11. **Bukatu:** 01:09:36
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua
- Aisia » Jai-giroa » Auzoko ospakizunak
- Aisia » Jai-giroa » San Juan

Laburpena:

San Juan eguna Mendiolan. Bazkaria prestatzea emakumeen lana izaten zen. Ohitura izaten zen ira eta beste landare batzuk moztu eta lore-sendorrak eta gurutzeak egitea. Sendorretan ipintzen ziren landare eta loreak. Meza nagusian bedeinkatzen ziren eta hurrengo urteko San Juan sua pizteko erabiltzen ziren.

25. San Juan sua baserri bakoitzean

- **Erref:** ESK-094/038
- **Iraupena:** 0:01:45. **Hasi:** 01:09:36. **Bukatu:** 01:11:21
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua
- Aisia » Jai-giroa » Auzoko ospakizunak
- Aisia » Jai-giroa » San Juan

Laburpena:

Baserri guztietan egiten zen San Juan sua. Gaztetxoak ahalik eta su ikusgarriena egiten saiatzen ziren. Ez du gogoan su gainetik salto egiten zutenik.

26. San Juan eguna Mendiolan: meza eta dantzaldia

- **Erref:** ESK-094/039
- **Iraupena:** 0:01:39. **Hasi:** 01:11:21. **Bukatu:** 01:13:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua
- Aisia » Jai-giroa » Auzoko ospakizunak
- Aisia » Jai-giroa » San Juan

Laburpena:

San Juan egunean meza nagusia egiten zen, 3 abaderekin eta korua eta organo-jotzailearekin. Bazkariaren ostean bezperak izaten ziren eta ondoren dantzaldia.

27. San Juanetako bigarren eta hirugarren egunak

- **Erref:** ESK-094/040
- **Iraupena:** 0:01:10. **Hasi:** 01:13:00. **Bukatu:** 01:14:10

- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua
- Aisia » Jai-giroa » Auzoko ospakizunak
- Aisia » Jai-giroa » San Juan

Laburpena:

San Juan bigarren egunez, hildakoen omenezko meza egoten zen. Hirugarren egunean ganadu feria egiten zen.

28. Mendiolako bolatokia

- **Erref:** ESK-094/042
- **Iraupena:** 0:01:44. **Hasi:** 01:14:20. **Bukatu:** 01:16:04
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Taberna giroa » Jokoak
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Eraikuntzak eta azpiegiturak
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Auzoak
- Aisia » Jai-giroa » San Juan

Laburpena:

Garrantzitsua zen Mendiolako bolatokia. Non zegoen aipatzen du. Apustuak eta lehiaketak egiten ziren. San Juan eguneko lehiaketa aipagarria izaten zen. Mendiola kanpotik ere joaten ziren jokalariai. Gaur egun saiatu izan dira berriztu eta martxan jartzen baina ez ei dago dirurik.

29. San Juan eguneko bazkaria

- **Erref:** ESK-094/045
- **Iraupena:** 0:01:52. **Hasi:** 01:17:34. **Bukatu:** 01:19:26
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua
- Aisia » Jai-giroa » Auzoko ospakizunak
- Aisia » Jai-giroa » San Juan

Laburpena:

Arroz-esnea postre berezia izaten zen San Juan eguneko bazkarian, baita gatzatua ere. Bazkarirako 3 jangela antolatzen ziren etxean: gonbidatu "garrantzitsuak" edo edadetuak batean, gazteagoak bestean eta umeak azkenekoan.

30. San Juanetan tantaia jasotzearen ohitura II

- **Erref:** ESK-094/047
- **Iraupena:** 0:01:44. **Hasi:** 01:19:56. **Bukatu:** 01:21:40
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua
- Aisia » Jai-giroa » Auzoko ospakizunak

- Aisia » Jai-giroa » San Juan

Laburpena:

Tantaia jasotzea Eskoriatzako kalean kintoen artean egiten den ohitura da, baina auzoetan adin desberdinetako mutil taldeek hartzen dute parte. Neskek ez zuten parte hartzen orduan.

31. San Juan goizeko ohiturak: landareak eta gurutzeak

- **Erref:** ESK-094/048
- **Iraupena:** 0:02:25. **Hasi:** 01:21:40. **Bukatu:** 01:24:05
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua
- Aisia » Jai-giroa » Auzoko ospakizunak
- Natura » Flora
- Aisia » Jai-giroa » San Juan

Laburpena:

San Juan eguneko lore-sendorra edo sorta zein landare eta lorerekin osatzen den. Bedeinkatzera eramaten zen. Etxe aurrean eta ganadua pasatzen zen lekuetan ere botatzen ziren landareok. Ateetan gurutzeak ipintzen ziren. Etxea babesteko funtzioa izaten zuten.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.
2024-05-05

CC-by-sa | Ahotsak.eus
Badihardugu Euskara Elkartea
Markeskua Jauregia, 20600 Eibar
943121775 - ahotsak@ahotsak.com